

УДК 78.071.2(100=161.2)
DOI 10.32999/ksu2413-1865/2019-88-2

БОГДАН П'ЮРКО – ПРЕДСТАВНИК «ПРАЗЬКОЇ ШКОЛИ»: ТВОРЧО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГАЛИЧИНІ ТА ДІАСПОРІ

Михаць Роман Миколайович
кандидат педагогічних наук,
старший викладач навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
mihacroman@rambler.ru
orcid.org/0000-0002-3275-5534

У статті висвітлюється життєвий і творчий шлях диригента, піаніста, педагога, культурно-громадського діяча, представника «Празької школи» Богдана-Юліана П'юрка. Досліджено роки навчання у початковій Немирівській школі та Самбірській гімназії. Особливу увагу приділено періоду навчання Богдана П'юрка у Львівському Вищому Музичному Інституті імені Миколи Лисенка та культурно-музичному середовищі Львова, в якому формувався майбутній маестро. Досліджено роки фахових студій у Празькій консерваторії (1927–1930) та перше місце професійної праці на посаді коррепетитора у Київському театрі опери та балету (1930–1931). Зосереджено увагу на творчому становленні як піаніста-концертмейстра, викладача, директора Дрогобицької філії ВМІ імені Миколи Лисенка, хорового диригента та організатора музичного життя на Дрогобиччині. Особливу увагу приділено хоровому колективу «Дрогобицький Боян», його концертній діяльності під керівництвом Богдана П'юрка. Константовано факт участі та отримання I-го місця мішаного хору «Дрогобицький Боян» під орудою маестро Богдана П'юрка у Першому Краєвому конкурсі хорів Галичини з нагоди 100-річчя від уродин Миколи Лисенка. Проаналізовано період діяльності Б. П'юрка на посаді диригента Українського Підкарпатського театру імені Івана Франка у Дрогобичі в роки німецької окупації (1942–1944). Акцентовано увагу на культурно-мистецькому житті Б. П'юрка серед української діаспори у таборах ДіПі та організації ним Українського Оперного Ансамблю (Німеччина, м. Карлсфельд 1944–1949). Вперше подано відомості про концертну діяльність солістів УОА під орудою Богада П'юрка. Віднайдено програму першого концерту з творів українських композиторів на американському континенті у виконанні симфонічного оркестру Детройтської філармонії під диригентською батuitoю Богдана-Юліана П'юрка (Детройт, 1 лютого 1953). Висвітлено його внесок у становлення професійного музичного мистецтва Галичини (Дрогобиччина, 1932–1944), а також акцентовано увагу на творчій діяльності маестро серед української діаспори Німеччини та США у післявоєнний період.

Ключові слова: диригент, викладач, хор, оркестр, театр, репертуар.

BOHDAN PIURKO – REPRESENTATIVE OF THE “PRAGUE SCHOOL”: CREATIVE AND PEDAGOGICAL ACTIVITY IN GALICIA AND THE DIASPORA

Mykhats Roman Mykolaiovych,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Lecturer in Educational and Scientific Institute of Music
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
mihacroman@rambler.ru
orcid.org/0000-0002-3275-5534

The article deals with the life and creative path of Bohdan Piurko – a conductor, a pianist, a teacher, a cultural public figure, a representative of the “Prague School”. It investigates the years of study at the elementary school in Nemyriv and Sambir Gymnasiums. Particular attention is paid to the period his study at Mykola Lysenko Higher Music Institute of Lviv and the cultural and musical environment of Lviv, in which the future maestro was formed.

The years of professional studies at the Prague Conservatory (1927–1930) and his first job at the Kyiv Opera House (1930–1931) are researched as well. The focus is on Piurko's creative development as a pianist, concertmaster, teacher, director of the Drohobych Department of Mykola Lysenko Institute, a choral conductor and organizer of musical life in the Drohobych area.

Particular attention is paid to the choir “Drohobytskyi Boyan” and its concert activity under the direction of Bohdan Piurko. The fact has been established that under the direction of Bohdan Piurko the mixed choir “Drohobytskyi Boyan” participated in the First Regional Competition of Galicia Choirs on the occasion of the

100th anniversary of Mykola Lysenko's birthday and took first place there. The period of B. Piurko's activity as a conductor of the Ivan Franko Ukrainian Pre-Carpathian Theater in Drohobych during the German occupation (1942–1944) is analyzed.

The attention is drawn to Piurko's cultural and artistic life among the Ukrainian diaspora in the DiPi camps and the organization of the Ukrainian Opera Ensemble (Germany, Karsfeld, 1944–1949). For the first time, information about the concert activity of UOE soloists under his guidance in the USA has been made public. The program of the first concert of works by Ukrainian composers on the American continent performed by Detroit Philharmonic Orchestra conducted by Bohdan Piurko (Detroit, February 1, 1953) was found.

The article elucidates his contribution to the formation of professional musical art in Galicia (Drohobychyna, 1932–1944), as well as creative activity among the Ukrainian diaspora in Germany and the USA in the post-war period.

Key words: conductor, teacher, choir, orchestra, theater, repertoire.

Постановка проблеми. Аналізуючи найсучасніші наукові дослідження культурно-мистецького напрямку, бачимо, що все частіше з'являються публікації, які висвітлюють регіональні історичні події. З них ми довідуємося про події, імена митців, які незаслужено замовчувались впродовж другої половини ХХ ст. Наполегливою дослідницькою працею повернено Україні прізвища та наукову й творчу спадщину М. Вербицького, В. Матюка, О. Нижанківського, В. Барвінського, З. Лиська, Б. Кудрика та багатьох інших митців. Ім'я непересічної творчої особистості, людини, яка володіла значним педагогічним талантом, Богдана-Юліана П'юрка, на жаль, й досі мало досліджено, а творча та просвітницька діяльність заслуговує на висвітлення його постаті на науково-мистецькому горизонті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимало дослідників й нині продовжують «розгрібати» сторінки історії на культурно-мистецькому фронті. Штрихи творчого портрету Б. П'юрка фрагментарно висвітлюються у публікаціях Я. Зубаля (Зубаль, 1975: 145–148), Ю. Цегельського (Цегельський, 1975: 749–766), Ю. Григоріва, В. Семчишина, І. Бермес (Бермес, 2002), М. Михаця (Михаць, 2008), М. Бурбана, Ю. Созанського (Созанський, 2006) та ін. Однак системного аналізу творчо-педагогічної діяльності митця зроблено не було.

Мета статті полягає в аналізі творчої, культурно-громадської та педагогічної діяльності Богдана П'юрка в Західній Україні (Дрогобиччина, 1932–1944 рр.) та в еміграції (Німеччина, США, 1945–1953 рр.). Відповідно до поставленої мети наше **завдання** полягає в акцентуванні уваги на просвітницьких засадах професійного музичного мистецтва Дрогобиччини.

Виклад основного матеріалу. Богдан-Юліан П'юрко¹ (син Михайла) народився 4 липня 1906 року в містечку Немирів (нині північно-західна частина Львівської області). Початкові музичні студії отримав вдома від матері (фортепіано) та дідуся – греко-католицького священика. Згодом навчається в Самбірській гімназії. Тут захоплюється хоровим співом, співає у Самбірському «Бояні», студіює фортепіано. «Ділянкою, навколо якої кружляли всі думки Б. П'юрка, починаючи від 4–5 гімназійної кляси, була оркестрова музика, а симфонічна та оперова оркестра його просто гіпнотизували», – згадував Роман Савицький, який навчався з ним в Самбірській гімназії. Після закінчення гімназії (1923) Б. П'юрко продовжує фахові музичні студії у ВМІ ім. М. Лисенка (Львів). «<...> були учнями Барвінського², як Лисько, Рудницький, Колесса (усі три – по гармонії), <...> Савицький, Каранович, П'юрко (усі троє – по фортепіані)...» (Рудницький, 1963: 165). Маючи добрі успіхи у навчанні по фортепіано, Б. П'юрко захоплювався симфонічними концертами та виставами, що відбувалися у Львові. «Бувши 17–18-літнім юнаком, він «сидів» у симфонічній літературі, як ніхто з нас, учнів Муз. Інституту, і ніщо не змогло здержати його виїздів зі Самбора до Львова, коли там виконувано симфонії Бетговена, опери, ораторії чи щось інше», – згадував його «музичний товариш», видатний український піаніст Роман Савицький (Зубаль, 1975: 146). Після закінчення ВМІ ім. М. Лисенка Богдан П'юрко та Роман Савицький вступають у 1927 році до Празької консерваторії, де «<...> він вписався на диригентський факультет (клас проф. Долежіля) <...> з першого дня кинувся у вир концертного життя чеської та німецької філармоній та обидвох опер» (Зубаль, 1975: 146). Тут його студентські стежки перетинаються із Миколою Колессою, який також навчався у класі Метода Долежіля, а практику диригування з оркестром він проходив у Павела Дедечика. «М. Долежіль займався зі студентами за особливою

¹ Прізвище у доступних нам джерелах подається по-різному: у вітчизняних – П'юрко, а в зарубіжних – Пюрко.

² В. Барвінський – випускник Празької консерваторії, композитор, піаніст, культурно-громадський діяч, директор ВМІ ім. М. Лисенка (1915–1939), ЛДК ім. М. Лисенка (1939–1941), музичної школи (1941–1944), ЛДК ім. М. Лисенка (1944–1948) у Львові. Репресований у 1948р. Помер у 1963р.

ритмічною системою, яку вважав головною в диригентурі», – згадує розповідь М. Колесси колишній його учень заслужений діяч мистецтв України М. Михаць. «Навчаючись в консерваторії, Б. П'юрко захоплювався модерною музикою, проте він не втрачав «правильного ставлення до старих класиків майстрів і все був їхнім палким оборонцем перед чеськими студентами – ультрамодерністами» (Зубаль, 1975: 146). Саме тоді виступали в Празі такі видатні диригенти, як Г.В. Штайнберг – головний диригент Німецької опери, українець Микола Малько, Отакар Острчіль – головний диригент Чеської опери, Вацлав Таліх – головний диригент Празької філармонії. Студенти Б. П'юрко та Р. Савицький не пропускають жодного концерту та оперної вистави. Завершивши навчання у консерваторії (1930) як «...диригент і піаніст...» (Павлишин, 2014: 142), Б. П'юрко за сприяння диригента Антіна Рудницького розпочинає трудову діяльність у Київській опері на посаді коррепетитора³. Акомпонує видатним співакам, а саме М. Литвиненко-Вольгемут, І. Паторжинському, М. Сокіл, М. Голинському та іншим.

У зв'язку із суспільно-політичними подіями в радянській Україні восени 1931 року Б. П'юрко та А. Рудницький повернулися у Галичину та були скеровані В. Барвінським до Дрогобича з метою фахового зміцнення філії ВМІ ім. Лисенка (заснована 1923 р., директор о. Северин Сапрун – *Р.М.*). Маєстро Рудницький очолює дрогобицьку філію, Б. П'юрко – викладач. Активно включаються у музичне життя краю, пропагуючи кращі досягнення світового музичного мистецтва. Так, «...27 лютого 1932 року у Дрогобичі відбувся рідкісний як для провінційного містечка концерт «Вечір камерної музики», влаштований професорами філії Музичного інституту ім. М. Лисенка – скрипалем С. Огородником та піаністом Б. П'юрком. Програму концерту склали сонати А. Кореллі, Л. Бетховена, А. Дворжака. «Зібраним подобалася передовсім досконала зіграність обох виконавців, повне технічне опанування трудних творів, а головне добра інтерпретація і відчуття стилю різних за добою і характером сонат» (Бермес, 2002: 128). Як викладач фортепіано і теоретичних предметів «...був дуже вимогливий, тонко музикальний, прискіпливий до нотного тексту», – згадує колишня учениця Богдана П'юрка Галина Климків-Созан-

ська (сестра Юрія Созанського, який також навчався у класі Б. П'юрка – *Р.М.*).

Весною цього ж року Б. П'юрко очолює як диригент мішаний хор «Дрогобицький Боян» (засновник та перший диригент, отець-катехит Северин Сапрун, 1921р. – *Р.М.*), перший виступ під орудою якого відбувся 3 квітня 1932 року. «І звуково-динамічно, і в темпах твори були часом бездоганно обчислені під оглядом побажань композитора, спроможності хору і навіть приурочені до акустики салі» (Бермес, 2002: 129). Молодий маєстро завойовує визнання як у хористів, так і у шанувальників їхнього мистецтва. Формує репертуар, до якого включає твори української та зарубіжної класики. У тогочасній пресі читаємо: «...признати треба, що хор поступив знову в період під оглядом техніки й викінчення нюансів» (Бермес, 2002: 129–130). У концерті з творів М. Лисенка (1933) Б. П'юрко диригує об'єднаними хорами: Дрогобицький та Бориславський «Боян», а також хор із Тустанович (кращий сільський хор у повіті – *Р.М.*), у виконанні якого звучала кантата «Б'ють пороги», акомпанували Н. Кулицька та д-р Ю. Соневицький.

Після від'їзду Антіна Рудницького з Дрогобича (літо 1932 р.), Богдан П'юрко очолює Дрогобицьку філію Музичного Інституту, тісно співпрацює з В. Барвінським – директором ВМІ ім. М. Лисенка у Львові та С. Людкевичем, які приїжджали до Дрогобича в якості екзаменаторів. Відтоді музичне життя Дрогобиччини годі було б собі уявити без діяльної участі професора Б. П'юрка, про що довідуємось зі спогадів сучасників. У 1934 році П'юрка обирають членом СУПроМу⁴ (голова – Нестор Нижанківський – *Р.М.*). До Союзу Українських Професійних Музик входять С. Людкевич, М. Колесса, Р. Криштальський, В. Витвицький, С. Туркевич, Р. Сімович, З. Лисько, Б. Кудрик, Є. Цегельський, Р. Савицький – майже всі представники Празької школи. Б. П'юрко працює у виконавській секції, яка сприяла влаштуванню концертів, «у яких поруч з хоровою музикою під батутом М. Колесси, Б. П'юрка звучала і вокальна (за участю В. Тисяка), інструментальна (за участю Р. Савицького, Т. Шухевича) (Бермес, 2002: 95). Організовує концерти в Дрогобичі солістів Львівського оперного театру – Ольги Лепкової (меццо-сопрано), Василя Тисяка (тенор), знаного піаніста Романа Савицького. Часто й сам виступає з ними як піаніст-концертмейстер: «У Львові був знаний як визначний акомпаньатор у численних музичних імпрезах...» (Павлишин, 2014). У концерті класичної музики, ним же організованому

³ Коррепетитор (з лат. *cor.* – разом, і *repeto* – повторюю) – піаніст, помічник оперного диригента, який розучує сольні партії з виконавцями.

⁴ СУПроМ – союз українських професійних музик, заснований у Львові 1933 р.

(1935), виступає як диригент хору «Боян», а також як піаніст в дуеті із Н. Кулицькою – керманічем Бориславської філії ВМІ ім. М. Лисенка. У їхньому виконанні прозвучало «...Концерто Гроссо g-moll (на два форт.)». Кульмінаційною точкою концерту було виконання Генделя «Аллилуя», яке справедливо треба записати на рахунок найкращих успіхів добре уґрунтованої слави «Дрогобицького Бояна» і його диригента проф. П'юрка» (Бермес, 2002: 133). Згодом маестро П'юрко вдосконалює фаховий і мистецький рівень хору «Боян», беручи до репертуару хорові композиції: «Заповіт» М. Вербицького, «Ой чого, ти, почорніло» Л. Ревуцького, «Вкраїно-мати» К. Стеценка, кантату «Б'ють пороги» Печеніги-Углицького⁵ (Канада). Відчуваючи потенціал колективу, працює над творами Бородіна, Рубінштейна, Орландо Лассо, Жаннекена, Каччіні, частинами ораторії «Мессія» Генделя, вальсами Й. Штрауса та іншими творами. Вагоме місце у репертуарі диригент надає українським народним пісням в опрацюванні Лисенка, Леонтовича, Стеценка, Кошиця, А. Вахнянина, О. Нижанківського, Людкевича, Барвінського, Лиська, Гайворонського. Відкриття святочної Академії концерту з нагоди 20-ї роковини смерті І. Франка (20.09.1936) розпочалося «...відспіванням «Вічного революційонера» злученими хорами повіту – співаків до 500 під проводом дир. Б. П'юрка» (Бермес, 2002: 53). Ось ще одна рецензія Ст. Людкевича в часописі «Діло» від 16.12.1938 р. на концерт «Дрогобицького Бояна» у Стрию з нагоди 25-річчя заснування філії ВМІ ім. М. Лисенка. «Головна частина хорових точок <...> припала до виконання «Дрогобицькому Боянові», що під орудою свого диригента Б. П'юрка виступив у поважному числі коло 60-ти членів та проявив великі голосові вальори, чистоту інтонації, гарне ритмічне (рідке у нас!) зіспівання і значну культуру» (Савицький, 1975: 598). Згодом колектив працює над такими музичними полотнами, як «Stabat Mater» Дж. Рос-

сіні та «Messia» Г.Ф. Генделя. Виконання цих творів припадає на 1938–1939 рр. «Супровід смичкової оркестри і фортепіяна (Н. Кулицька) та фісгармонії (Я. Баранецька) був зіграний і вповні піддався інтенціям диригента...», – згадував хоровий диригент М. Добош.

З вибухом Другої світової війни (1 вересня 1939 р.) хор «Боян» і філія Інституту припинили діяльність. Протягом вересня 1939 – липня 1941 рр. Б. П'юрко живе у Кракові в середовищі українських емігрантів. У серпні 1941 р. маестро П'юрко повертається до Дрогобича, відновлює діяльність хору «Боян» та готує колектив до Першого Краєвого конкурсу хорів Галичини, організованого Львівським Інститутом Народної Творчості (директор о. С. Сапрун) з нагоди 100-ліття від уродин Миколи Лисенка. З поміж чотирьох хорів зі Львова та Станіславова комісія присуджує перше місце хору «Дрогобицький Боян» у номінації «великоміські хори» (конкурс відбувся 30 липня – 2 серпня 1942 р. у приміщенні Львівської опери, голова журі – проф. В. Барвінський – Р.М.). «Останнім співав репрезентативний мішаний хор «Боян» з Дрогобича (дир. П'юрко, реп. «Туман хвилями лягає» з опери «Різдвяна ніч», кантата «Радуйся, ниво неполитая» – в цілості), що виконанням оперного репертуару і, зокрема, Лисенківської «Кантати», запредентував себе як один з найкращих хорів у краю» (Альманах Першого краєвого конкурсу хорів у Галичині, 1943: 22). Поряд із творчою діяльністю маестро П'юрко працює у Дрогобицькій гімназії з українською мовою навчання.

З вересня 1942 р. Богдан П'юрко очолює музичну частину Підкарпатського театру імені Івана Франка (Дрогобич), який відкрив свій перший театральний сезон музичною комедією М. Старицького «Сорочинський ярмарок» (7 жовтня 1942 р.). Наступною прем'єрою була опера С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм», у якій Б. П'юрко виступає як диригент та режисер-постановник. З приїздом до Дрогобича відомого західноукраїнського театрального діяча Йосипа Стадника (квітень, 1943) у театрі йде постановка опер «Ноктюрн», «Наталка Полтавка» М. Лисенка. У репертуарі театру, крім згаданих спектаклів, були п'єси української класики: «Назар Стодоля», «Циганка Аза», «Маруся Богуславка», «Гайдамаки», «Ой не ходи, Грицю», а також музичні комедії – «Циганське кохання» та «Жайворонок» Ф. Легара, «Тільки ти» В. Колля та інших. Крім театральних спектаклів, яких налічувалось близько 30 назв, маестро П'юрко організо-

⁵ Павло Печеніга-Углицький (1892, с. Печеніги на Харківщині – 02.08.1948, Нью-Йорк, США) початкову музичну освіту здобув у Харкові, відтак навчається у Петербурзькій консерваторії у Ф. Якименка, Соколова, Глазунова, Штейнберга. У 1914–1918 рр. «... був молодшим учителем цієї консерваторії, потім короткий час, учителем консерваторії в Ростові і в Краснодарі». З 1920 р. – у Туреччині, з 1922 – у США (Нью-Йорк). Тут диригує низкою російських опер у «Странд»-театрі на Бродвеї. Як контрабасист бере участь у різноманітних оркестрах та інструментальних ансамблях, компонує музику. Він автор опер «Відьма» (лібрето С. Чарнецького), «Вій» (незакінчена), «Сос і Вартідер» (одноактна опера на вірменський сюжет), одноактного балету «Легінь» та ін. «Багато праці вклав він у композицію симфонічної поеми «Україна» (перше виконання Детройтським симфонічним оркестром під диригуванням Б. П'юрка 1953 р.) та «Героїчної кантати» («Б'ють пороги»), яка була в репертуарі «Дрогобицького Бояна» за часів керування Б. П'юрка.

вує різноманітні концертні програми, ознайомлюючи населення Галичини зі світовими взірцями оперного мистецтва. Укомплектувавши труп фаховими співаками, включає до репертуару оперети «Циганський барон» Й. Штрауса та оперу «Кармен» Ж. Бізе, які були поставлені та виконані в концертному варіанті і пройшли з великим успіхом (березень – квітень 1944). У середині липня цього ж року через наступ східного фронту хор «Боян» та театр ім. І. Франка призупиняють свою діяльність. Частина співаків, акторів емігрують на Захід. Серед них був і маестро Б. П'юрко з родиною. 6 серпня Дрогобич зайняли радянські війська.

Родина П'юрків знайшла прихисток в одному із таборів ДіПі у місті Карсфельді, що поблизу Мюнхена. Спочатку навчав дітей гри на музичних інструментах, хорového співу.

Будучи в еміграції, Б. П'юрко не склав рук. Згодом у Карсфельді організовується громадський комітет з відзначення 85-річчя смерті Т. Шевченка (1946, голова В. Котович). Б. П'юрко, маючи досвід педагога та організатора, «...став центром притягання для тих, хто міг дати щось цінне для музики <...> як ніхто, вмів запрягти усіх до активної праці» (Зубаль, 1975: 147). Тут доводилося творити «з нічого», але й у таких обставинах він виявився неоціненним справжнім майстром, очоливши музично-вокальну секцію. Організував «...потрібну для концерту оркестру і солістів, що ними були самі оперові співаки: І. Туркевич-Мартинець – сопрано, А. Піддубна – меццо-сопрано, О. Руснак – тенор, О. Мартиненко – баритон, І. Уманців – бас» (Зубаль, 1975: 147). Програма концерту (10.03.1946): «Заповіт» М. Вербицького, «За байраком байрак» Ст. Людкевича, «Минули літа молодії» О. Нижанківського, Речитатив і каватина з опери «Тарас Бульба», «Б'ють пороги» М. Лисенка, фортепіанний концерт В-dur Бетховена (соліст Роман Савицький).

Важливим аспектом перебування Б. П'юрка у таборі ДіПі⁶ стала організаторська діяльність, зокрема, заснування ним симфонічного оркестру, з яким давав концерти «...переважно класичної музики в Карльсфельді, Бадрайхенгалю, Мюнхені та околицях» (Матеріали розмов М. Михаця, 2007, 2008), з добре відомими на той час піаністами Б. Максимовичем, Р. Савицьким, солістами-вокалістами Н. Носенко, Л. Колісниченко-Горн (сопрано), І. Зайфертом (тенор), М. Мінським, Л. Рейнарівичем (баритон), а також Л. Луговським,

Ю. Чумаком, В. Ляшевичом, М. Кондрацьким, М. Гороховим, О. Шишацькою, І. Рудавським, В. Кучером, С. Хвилею, І. та К. Задорожними. Хор складався також із професійних співаків. Режисурою займався М. Бук, сценічне оформлення здійснювала Лізелотта Ерлергер – художник Мюнхенського драматичного театру. Зосередивши навколо себе майже усі видатні постаті еміграційного вокально-музичного життя, ініціює створення Українського Оперного Ансамблю в Мюнхені (1946). Це була «...спроба продовження діяльності Львівського оперного театру» (Рудницький, 1963: 201). У репертуарі було декілька опер: «Мадам Баттерфляй» – у головній ролі Наталя Носенко (вистава пройшла 58 разів), «Тоска», «Паяци», «Сивільський циркульник», «Циганський Барон», «Сільська честь», «Кавалерія Рустікана», «Запорожець за Дунаєм», «Наталка Полтавка», «Ноктюрн». Протягом 1947–1948 рр. УОА зіграв 197 вистав, не враховуючи декількох десятків концертів, що дало можливість понад 120 тисячам глядачів почути українських митців, більша половина з них чужинці. «...Часами здавалося, що німецька публіка зустрічає вистави ще захопленіше, ніж українська <...> вистави супроводжувалися бурхливими оплесками, багатократними вигуками й оваціями <...> з піднесенням китиць квітів і надзвичайно теплими рецензіями (Зубаль, 1975: 150). «Німецькі музикознавці називали І. Зайферта українським Карузо, який проспівав 190 вистав, а такого виконавця партії Скарпії у «Тосці», як Л. Рейнарівич, вони тоді взагалі не мали» (Зубаль, 1975: 148). Гастролі українців перевершили усі очікування. Це була не просто мандрівна трупа, це була опера, музика, театр у всіх найкращих проявах. Однак через «...тяжкий матеріальний стан, недостосованість таборових сцен до оперних постановок, як теж брак оркестри, не давали можливостей оперному ансамблю розвинутись...» (Созанський, 2006: 201). Розформовуються табори ДіПі. Їхні мешканці виїжджають у Великобританію, Австралію, Аргентину, Бразилію та інші країни. Чимало з них емігрували до США.

У середині липня 1949 р. Б. П'юрко та майже увесь склад Українського Оперного Ансамблю (солісти-вокалісти – Р.М.) прибуває у Нью-Йорк, де дають низку концертів, один з яких відбувається у Карнегі-Холл (П'юрко виступає як піаніст-концертмейстр – Р.М.). Згодом переїжджають у Детройт, де продовжують концертну діяльність. Однак маестро П'юрко мріє про диригентуру. Готує програму з Детройтським симфонічним оркестром. Концерт

⁶ ДіПі – табір переміщених осіб

відбувся 1 лютого 1953 року. Це був перший(!) концерт української симфонічної музики на американському континенті.

СИМФОНІЧНИЙ КОНЦЕРТ
присвячений УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЦІ
виконавці
ДЕТРОЙТСЬКА СИМФОНІЧНА ОРКЕСТРА
ДИРИГЕНТ
БОГДАН ПЮРКО
СОЛІСТ
БОРИС МАКСИМОВИЧ
ПІЯНІСТ
НЕДІЛЯ 1 ЛЮТОГО 1953 ГОДИНА З ПО
ПОЛУДНІ
MUSIC HALL 350 MADISON
Detroit, Mich.
ПРОГРАМА
I.
МИКОЛА ЛИСЕНКО Увертюра до опери
«Тарас Бульба»
ПАВЛО ПЕЧЕНИГА-УГЛИЦЬКИЙ симфо-
нічна поема «Україна»
ВІКТОР КОСЕНКО Фортепіяновий кон-
церт Ц-Моль Оп. 20.
Соліст
БОРИС МАКСИМОВИЧ,
Піаніст
II.
ВАСИЛЬ ВИТВИЦЬКИЙ Пісня і танець
для струнної оркестри
Перше виконання
ЛЕВ РЕВУЦЬКИЙ Друга симфонія Оп. 12.
(Друга і третя частини)
БОРИС ЛЯТОШИНСЬКИЙ Український
танець з опери
«Золотий обруч»

Концерти відбулися у Чикаго, Філадельфії, а також в Канаді, де «...жила велика спільнота українців» (Матеріали розмов М. Михаця, 2007, 2008). Був запланований концерт у Лос-Анджелесі. На жаль, через тяжку хворобу диригента Б. П'юрка концерт було відмінено. Поряд із концертною діяльністю здійснює постановку опери «Наталка Полтавка» М. Лисенка. «Мій батько був пов'язаний зі всім українським, з Українським Культурним Клубом <...> відкрив "The Warendale School of music" <...> багато його студентів стали частиною Детройтської симфонії», – згадує дочка Б. П'юрка Єлизавета Рауме-П'юрко (Матеріали розмов М. Михаця, 2007, 2008).

Богдан П'юрко був блискучим піаністом. «Він міг мати прекрасну кар'єру концертного піаніста, але його любов до диригування була сильніша, він дуже любив диригувати хором, оркестром», – згадує дочка Єлизавета. На початку 1953 року проф. Б. П'юрко захворів. «Недуга швидко прогресу-

сувала <...> він був пристрасним до музики <...> На превеликий жаль хворобу не переміг...» (Матеріали розмов М. Михаця, 2007, 2008). 23 жовтня 1953 р. Б. П'юрко помер у м. Детройті, де й похований. Богдан Юліан П'юрко відійшов у вічність як «людина, що не змарнувала у своєму житті жодного дня, яка виконала в даних умовах, що можливо було виконати, яка повинна бути світлим прикладом для всіх, хто хоче чесно працювати для Мистецтва і Батьківщини», – так висловився його творчий побратим Роман Савицький.

Висновки. Богдан П'юрко – один із яскравих представників музикантів-професіоналів, вихідців із «Празької школи», яка «розвивала також організованість і систематичність у праці, була для українців продовженням того висміюваного колись австрійського порядку, так проте потрібного слов'янам (Павлишин, 2014: 143). Він плідно працював у Галичині та на еміграції поряд з Левом Туркевичем, Антіном Рудницьким, Миколою Колессою, Ярославом Барничем та іншими митцями, презентуючи країнам європейську класичну музику і ознайомлюючи інші народи з музичною спадщиною України. Його життєвий і творчий шлях, вагомий для історії української культури, упереджено замовчувався на його батьківщині протягом другої половини ХХ століття. Сукупність цих висновків аргументовано засвідчує не тільки про необхідність, але й потребу у застосуванні досвіду мистецької, культурно-освітньої діяльності проф. Б. П'юрка на нинішньому етапі духовного розвитку незалежної України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альманах Першого краєвого конкурсу хорів у Галичині. Львів, 1943. 43 с.
2. Бермес І. Еволюція хорового руху на Дрогобищині в контексті розвитку культури Галичини (від «весни народів» до 1942 року). Дрогобич : Коло, 2002. 199 с.
3. Гайдабура В. Театр, захований в архівах. Сценічне мистецтво України періоду німецько-фашистської окупації (1941–1944). Київ, 1998. 484 с.
4. Гушоватий П., Бермес І., Пиц Б., Михаць М. Хор «Боян Дрогобицький»: історія і сучасність : навчальний / Заг. ред. Б. Пиц. Дрогобич : Посвіт, 2008. 192 с.
5. Добош М. Хорове життя Дрогобича. *Дрогобищина – земля Івана Франка*. Т.1. Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1978. С. 627–635.
6. Зубаль Я. Богдан Пюрко – диригент, піаніст, педагог. *Наш театр. Книга діячів українського театру 1915–1975*. Т. II. (Гол. ред. Гр. Лужницький). Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1975. С. 145–148.
7. Матеріали розмов М. Михаця із Г. Созансько-Климків – ученицею Б. П'юрка (1936–1939) Львів, 12.03.2007 р.; Н. Носенко та Л. Колісниченко-Горн – солістами Українського Оперного Ансамблю в Німеч-

чині; С. Рауме-П'юрко – дочкою Б. П'юрка (США, вересень-жовтень 2008 р.).

8. Михаць М. Деякі зауваги щодо хронології життя і творчості та короткий життєпис Богдана Юліана П'юрка. *Гомін Підгір'я. Альманах*. Дрогобич : Посвіт, 2008. Вип.6. С. 111–121.

9. Павлишин С. Львівські музиканти: «празька школа». *Празька школа львівських композиторів / Упоряд. Л. Кияновська*. Львів : Видавець Тетюк Т. В., 2014. С. 140–143.

10. Рудницький А. Українська музика. Історико-критичний огляд / Антін Рудницький. Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1963. 406 с.

11. Савицький С. «Богдан П'юрко» – замість некрологу. *Наш театр. Книга діячів українського театрального мистецтва 1915–1975*. Т. I. (Гол. ред. Гр. Лужницький). Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто. С. 145–151.

12. Созанський Ю. Спогади. Матеріали. Дослідження. Львів : Сполом, 2006. 187 с.

13. Цегельський Ю. Підкарпатський театр у Дрогобичі (1941–1944 рр.). *Наш театр. Книга діячів українського театрального мистецтва 1915–1975*. Т. I. (Гол. ред. Гр. Лужницький). Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто. 1975. С. 749–766.

REFERENCES

1. *Almanakh Pershoho kraievoho konkursu khoriv u Halychyni* [Almanac of the First Regional Choir Competition in Galicia]. Lviv, 1943. p. 43.

2. Bermes, I. (2002). *Evolutsiia khorovoho rukhu na Drohobychchyni v konteksti rozvytku kultury Halychyny (vid „vesny narodiv” do 1942 roku)* [The evolution of the choral movement in Drohobych region in the context of the development of Galicia's culture (from the “spring of peoples” to 1942)]. Drohobych: Kolo, 199 p.

3. Haidabura, V. (1998). *Teatr, zakhovanyi v arkhivakh. Stsenichne mystetstvo Ukrainy periodu nimetsko-fashytskoi okupatsii (1941–1944)* [Theater hidden in archives. Performing Arts of Ukraine during the Nazi Occupation (1941–1944)]. Kyiv, 484 p. [in Ukrainian].

4. Hushovatyi P., Bermes I., Pyts B., Mykhats M. (2008). *Khor “Boian Droho-bytskyi”: istoriia i suchasnist* [Chorus “Boyan Drogo-Bytskyi”: History and Modernity]. Drohobych : Posvit, 192 p. [in Ukrainian].

5. Dobosh, M. (1978). *Khorove zhyttia Drohobycha* [Choral life of Drohobych]. *Drohobychyna is the land of*

Ivan Franko. Vol. 1. Niu-York – Paryzh – Sydnei – Toronto, pp. 627–635.

6. Zubal, Ya. (1975). *Bohdan Piurko – dyryhent, piianist, pedahoh* [Bogdan Purko is a conductor, pianist and teacher]. *Our theater. The book of figures of Ukrainian theater art 1915–1975. T.II. (Editor-in-Chief, Mrs. Luzhnitsky)*. New York – Paris – Sydney – Toronto. pp. 145–148.

7. *Materialy rozmov M. Mykhatsia iz: H. Sozanskoiu-Klymkiv – uchenytseiu B.Piurka (1936–1939) Lviv, 12.03.2007 r.; N. Nosenko ta L. Kolisnychenko-Horn – solistamy Ukrainskoho Opernoho Ansambliu v Nimechchyni; Ye.Raume-Piurko – dochkoiu B.Piurka (SHA, veresen-zhovten 2008r.)*. [Materials of conversations of M. Mykhats with G. Sozanskaya-Klimkiv - a student of B. Pyurk (1936–1939) Lviv, March 12, 2007; N. Nosenko and L. Kolisnichenko-Horn – soloists of the Ukrainian Opera Ensemble in Germany; E. Raume-Pürk – daughter of B. Pürk (USA, September-October 2008)] [in Ukrainian].

8. Mykhats, M. (2008). *Deiaki zauvahy shchodo khronolohii zhyttia i tvorchosti ta korotkyi zhyttiepys Bohdana Yuliana Piurka* [Some notes on the chronology of life and creativity and a brief biography of Bohdan Julian Pyurko]. *Gomin Podgorye. Almanac Vol 6. Drohobych : Posvit*, pp. 111–121 [in Ukrainian].

9. Pavlyshyn, S. (2014). *Lvivski muzykanty: “prazka shkola”* [Lviv Musicians: “Prague School”] *Prague School of Lviv Composers / Comp. L. Kiyanovska*. Lviv. pp. 140–143 [in Ukrainian].

10. Rudnytskyi, A. (1963). *Ukrainska muzyka. Istoriiko-krytychnyi ohliad*. [Ukrainian music. Historical and critical review]. Munich : Dniprova khvyliia, 406 p. [in Ukrainian].

11. Savytskyi S. “Bohdan Piurko” – zamist nekrolohu [Bogdan Pyurko instead of obituary]. *Our theater. The book of figures of Ukrainian theater art 1915–1975. T.I (Chief Editor: Gr. Luzhnitsky)*. New York – Paris – Sydney – Toronto. pp. 145–151 [in Ukrainian].

12. Sozanskyi Yu. (2006). *Spohady. Materialy. Doslidzhennia* [Memoirs. Materials. Research]. Lviv : Spolom, 187 p. [in Ukrainian].

13. Tsehelskyi Yu. *Pidkarpatskyi teatr u Drohobychi (1941–1944 rr.)* [Subcarpathian Theater in Drohobych (1941–1944)]. *Our Theater. The book of figures of Ukrainian theater art 1915–1975. T.I (Chief Editor: Gr. Luzhnitsky)*. New York – Paris – Sydney – Toronto. pp. 749–766 [in Ukrainian].